

STAVOVI GRAĐANA O POLICIJI

**Uporedna analiza istraživanja javnog mnjenja
u Albaniji, Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori,
Makedoniji, Srbiji i na Kosovu**

Septembar, 2016.

STAVOVI GRAĐANA O POLICIJI

Uporedna analiza istraživanja javnog mnjenja u Albaniji, Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, Makedoniji, Srbiji i na Kosovu

IZDAVAČ

Beogradski centar za bezbednosnu politiku

Adresa: Đure Jakšića 6/5, Beograd

Tel: +381 11 3287 226

I-mejl: office@bezbednost.org

www.bezbednost.org

www.pointpulse.net

AUTOR

Sofija Mandić

UREDNIK

Saša Đorđević

LEKTURA

Tatjana Hadžić Jovović

DIZAJN I PRELOM

DTP Studio

Beograd, 2016.

SADRŽAJ

LISTA GRAFIKONA I TABELA	4
O ISTRAŽIVANJU	6
SAŽETAK	7
POVERENJE U INSTITUCIJE.....	8
Najveće poverenje u obrazovni sistem.....	8
Građani Crne Gore najviše veruju policiji.....	10
PERCEPCIJA POLICIJE	12
Policajke su ljubazne i dobrog izgleda.....	12
U policiju posredstvom prijatelja i rodbine.....	13
Poraslo je uverenje da policija radi u interesu građana.....	15
Većina građana smatra da političari utiču na rad policije.....	17
PERCEPCIJA KORUPCIJE.....	19
Najviše korupcije u sudstvu.....	19
Policija je korumpirana prema mišljenju svakog drugog građanina u regionu.....	20
Najkorumpiraniji su graničari i saobraćajci.....	21
BORBA PROTIV KORUPCIJE.....	23
Građani Makedonije su najspremniji da prijave korupciju.....	23
Za smanjenje korupcije potrebno je strogo kažnjavanje.....	26
Civilno društvo treba da učestvuje u borbi protiv korupcije.....	29
METODOLOŠKI OKVIR.....	31

LISTA GRAFIKONA I TABELA

Grafikon 1: Institucije u koje građani Zapadnog Balkana imaju najviše poverenja.....	8
Grafikon 2: Institucije u koje građani Zapadnog Balkana nemaju poverenja.....	9
Grafikon 3: Poverenje građana u regionu u policiju.....	11
Grafikon 4: Prosečna slika policajke koju imaju građani Zapadnog Balkana.....	12
Grafikon 5: Prosečna slika policajca koju imaju građani Zapadnog Balkana.....	13
Grafikon 6: Građani Zapadnog Balkana o načinu zapošljavanja u policiji.....	14
Grafikon 7: Građani Zapadnog Balkana o načinu zapošljavanja u policiji (pojedinačno).....	14
Grafikoni 8: U čijem interesu policija najviše deluje (prvi odgovor).....	15
Grafikoni 9: U čijem interesu policija najviše deluje (više odgovora).....	16
Grafikoni 10: U čijem interesu policija najviše deluje (pojedinačno).....	16
Grafikon 11: Uticaj politike na operativni rad policije.....	17
Grafikon 12: Uticaj politike na operativni rad policije (pojedinačno).....	18
Grafikon 13: Odnos između poverenja u policiju i viđenja korupcije u policiji.....	20
Grafikon 14: Najkorumpiraniji delovi policije (3+4).....	21
Grafikon 15: Najmanje korumpirani delovi policije (1+2).....	22
Grafikon 16: Spremnost da se prijavi korupcija uz ostavljanje ličnih podataka.....	23
Grafikon 17: Spremnost da se prijavi korupcija uz ostavljanje ličnih podataka (pojedinačno).....	24
Grafikon 18: Spremnost da se anonimno prijavi korupcija.....	24
Grafikon 19: Prijavljivanje korupcije u policiji (pojedinačno).....	25
Grafikon 20: Najčešći izbor za prijavljivanje korupcije u policiji.....	25
Grafikon 21: Najčešći izbor za prijavljivanje korupcije u policiji (pojedinačno).....	26
Grafikon 22: Najpotrebnije mere za smanjenje korupcije na Zapadnom Balkanu.....	27

Grafikon 23: Najpotrebnije mere za smanjenje korupcije na Zapadnom Balkanu (pojedinačno).	28
Grafikon 24: Ko je prema mišljenju građana Zapadnog Balkana odgovoran za borbu protiv korupcije u policiji	29
Grafikon 25: Uloga civilnog društva u borbi protiv korupcije.....	30
Tabela 1: Najznačajnije promene poverenja u institucije 2015. i 2016. godine.....	10
Tabela 2: Rasprostranjenost korupcije u institucijama na Zapadnom Balkanu.....	19

O ISTRAŽIVANJU

Drugi krug istraživanja javnog mnjenja „Stavovi građana o policiji” sprovedeno je Albaniji, Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, Makedoniji, Srbiji i na Kosovu. Upitnik na osnovu kojeg je istraživanje javnog mnjenja realizovano osmislila je regionalna mreža POINTPULS kako bi ponudila odgovore koji se odnose na stavove građana o policiji. Upitnik je sadržao šest grupe pitanja:

1. stepen poverenja građana u institucije;
2. percepcija policije kao institucije, ali i policajca i policajke kao individue;
3. percepcija korupcije u društvu i policiji;
4. stavovi građana o borbi protiv korupcije;
5. stavovi građana o radu organizacija civilnog društva;
6. demografija.

Terensko istraživanje sproveo je IPSOS Strategic Marketing u aprilu 2016. godine, na reprezentativnom uzorku od 6000 punoletnih osoba, građana i građanki Albanije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Kosova, Makedonije i Srbije. Kao istraživački instrument korišćen je upitnik. Intervjuisanje građana sprovedeno je tehnikom „licem u lice” u Albaniji, Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, Srbiji i na Kosovu, koja podrazumeva direktni kontakt sa ispitanikom. U Makedoniji je, međutim, korišćeno kompjuterski podržano telefonsko istraživanje.

Izveštaj je objavljen u okviru projekta „Puls integriteta i poverenja u policiju na Zapadnom Balkanu”, čiji je cilj da doprinese povećanju poverenja u policiju promocijom odgovornosti i jačanjem integriteta policije. Zbog toga se sedam organizacija civilnog društva iz regiona okupilo u POINTPULS mrežu, koju čine: Analytica iz Skoplja, Beogradski centar za bezbednosnu politiku (BCBP) i Balkanska istraživačka mreža (BIRN) iz Beograda, Centar za sigurnosne studije (CSS) iz Sarajeva, Institut Alternativa (IA) iz Podgorice, Institut za medijaciju i demokratiju (IDM) iz Tirane i Kosovski centar za sigurnosne studije (KCSS) iz Prištine.

Projekat podržava Evropska unija programom „Podsticanje civilnog društva u okviru Instrumenta za prepristupnu pomoć (IPA)”. Za sadržaj ovog izveštaja odgovoran je isključivo Beogradski centar za bezbednosnu politiku (BCBP). Iskazani stavovi u ovom dokumentu nisu nužno stavovi Evropske unije.

SAŽETAK

Građani na Zapadnom Balkanu imaju visok nivo poverenja u obrazovni i zdravstveni sistem, kao i u policiju. Međutim, čak i kod institucija kojima najviše veruju – poput policije kojoj prosečno veruje 58% građana – i dalje značajan broj građana smatra da na tu instituciju ne može da se osloni. Najmanje poverenja građani imaju u parlament, pravosuđe, tužilaštvo i medije. U odnosu na istraživanje iz 2015. godine, poraslo je poverenje u najveći broj ključnih institucija.

Ispitanici prosečnu policajku vide pre svega kao ljubaznu i prijatnog izgleda, a tek onda kao profesionalnu spremnu da obavlja svoje zadatke. Asocijacija koju građani imaju kada su u pitanju muški pripadnici policije povezana je pre svega sa njihovim profesionalnim angažmanom – štiti građane, snažan, od poverenja – i donekle sa načinom ophođenja i komunikacije, dok ocene o fizičkom izgledu u potpunosti izostaju.

Građani na Zapadnom Balkanu smatraju da se zapošljavanje u policiji uglavnom odvija posredstvom prijateljskih i rodbinskih veza, na osnovu političke pripadnosti ili davanjem mita. Takođe, smatraju da policija pre svega radi kako bi zaštitila interese vlade, političkih partija i zvaničnika policije, a tek onda građana. Slično tome, smatraju i da političari izuzetno utiču na operativno odlučivanje policije.

Iako više od polovine građana ima poverenja u policiju, istovremeno je doživljava i kao duboko korumpiranu. Ovo govori i o tome da građani korupciju doživljavaju kao prihvatljivu, uobičajenu pojavu. Svest o korumpiranosti policije zato može opstati istovremeno sa poverenjem, pa se ova dva shvatanja međusobno ne isključuju. Kao najkorumpiraniji delovi policije istaknuti su granična i saobraćajna policija, kao i bliski (politički) saradnici ministara unutrašnjih poslova. Kao najmanje podložne korupciji izdvojene su specijalne jedinice.

Građani su podeljeni kada je reč o tome da li bi prijavili korupciju. Oni koji bi to učinili, prvo bi se obratili lokalnoj policijskoj stanici ili njenom šefu. Kao najefikasnije za sprečavanje korupcije građani vide represivne mere. Takođe, smatraju da bi ovim problemom u prvom redu trebalo da se bave vlada, ministar unutrašnjih poslova i unutrašnja kontrola policije.

Ispitanici smatraju da je civilno društvo važan akter u borbi protiv korupcije, ali u najvećoj meri kao direktan akter i saradnik države na ovom zadatku. Tek nakon toga, uočavaju da ono doprinosi i istraživanjima, dokumentovanjem i zaštitom žrtava korupcije.

POVERENJE U INSTITUCIJE

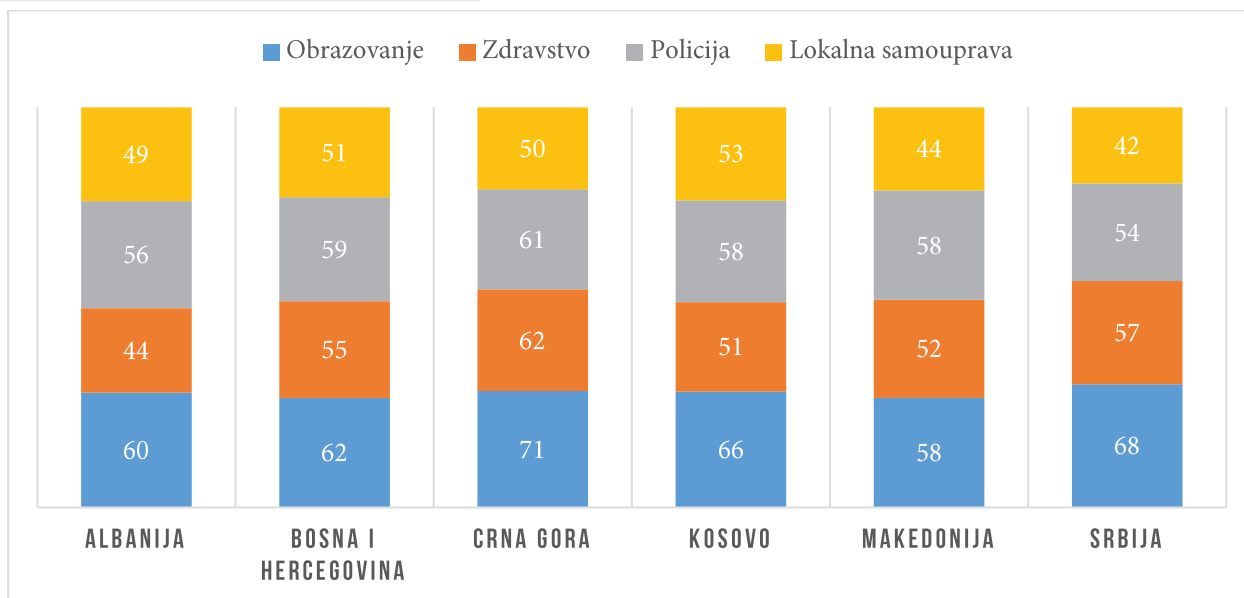
Najveće poverenje u obrazovni sistem

Na početku istraživanja ispitivano je poverenje građana u institucije sa kojima se najčešće susreću i koje su im često potrebne u svakodnevnom životu. To su institucije obrazovnog i zdravstvenog sistema, pravosuđa, lokalnih vlasti, policije i carine. Pored toga, tu su i institucije sa kojima građani nešto ređe ili posredno kontaktiraju – poput predstavničkih tela (parlamenta), medija, nevladinih organizacija, mehanizama za borbu protiv korupcije, tužilaštva i tržišne inspekcije. Ipak, sve one zajedno čine temelje sistema koji bi građane morao da informiše, da im pruži određenu uslugu ili da ih zaštiti kada se za to ukaže potreba.

Građani Zapadnog Balkana daju gotovo potpuno ujednačene odgovore kada je reč o poverenju u institucije (Grafikon 1). Kao najpouzdanije institucije oni navode obrazovanje, zdravstvo, policiju i lokalnu samoupravu. Poverenje u obrazovanje se bez izuzetka nalazi na prvom mestu, a najviše je u Crnoj Gori (71%) i Srbiji (68%).

GRAFIKON 1: INSTITUCIJE U KOJE GRAĐANI ZAPADNOG BALKANA IMAJU NAJVIŠE POVERENJA

P: Koliko poverenje imate u sledeće institucije? Molimo Vas da odgovorite koristeći skalu od 1 do 4, pri čemu: 1 znači uopšte nemam poverenje, 2 uglavnom nemam poverenje, 3 uglavnom imam poverenje, 4 imam potpuno poverenje.

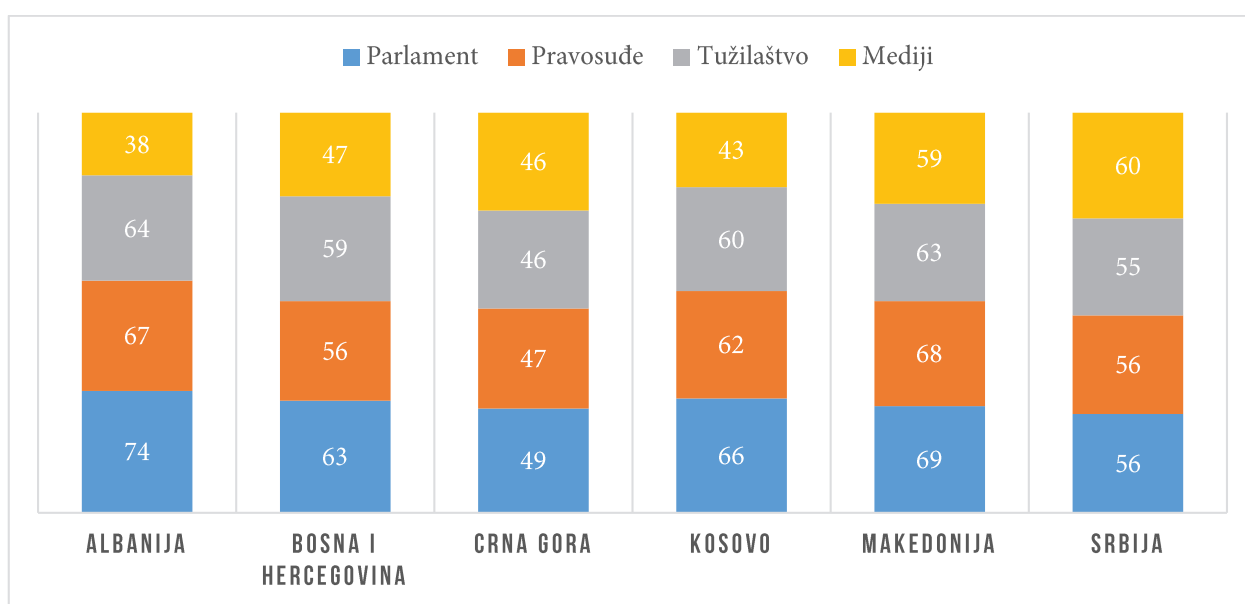
Međutim, potrebno je u obzir uzeti to da u institucije zdravstvenog sistema, policiju i lokalnu samoupravu i dalje značajan broj građana nema dovoljno poverenja iako se navode kao one u koje građani imaju najviše poverenja.

Dobar primer je policija, u koju poverenje ima u proseku 58% građana u šest zemalja. Međutim, i dalje preko 40% građana nema takav stav, što ipak nije dovoljno da bismo rekli da su rezultati zadovoljavajući.

Kada je reč o rangiranju institucija u koje građani imaju najmanje poverenja, možemo zaključiti da i tu postoji visok stepen saglasnosti. Nedovoljno poverenja postoji u političke institucije ili u one koje bi trebalo da funkcionišu samostalno i/ili nezavisno. Tako postoji visok stepen nepoverenja u parlament, pravosuđe, tužilaštvo i medije (Grafikon 2).

GRAFIKON 2: INSTITUCIJE U KOJE GRAĐANI ZAPADNOG BALKANA NEMAJU POVERENJA

P: Koliko poverenje imate u sledeće institucije? Molimo Vas da odgovorite koristeći skalu od 1 do 4, pri čemu: 1 znači uopšte nemam poverenje, 2 uglavnom nemam poverenje, 3 uglavnom imam poverenje, 4 imam potpuno poverenje.

Ovo su istovremeno i institucije koje svaki treći građanin smatra izuzetno korumpiranim. Ovakav rezultat je dodatno složen upravo zbog činjenice da bi ove institucije morale biti one koje se u prvom redu bave sprečavanjem i borbom protiv korupcije. Ovo se najviše odnosi na pravosuđe i tužilaštvo, ali i na medije koji imaju značajnu ulogu u obelodanjivanju slučajeva korupcije. U odnosu prema ovim institucijama se donekle ističu građani Crne Gore, gde je nepoverenje, iako visoko, znatno niže nego u drugim zemljama – ispod 50% za sve navedene institucije.

Kada je reč o najvećim promenama poverenja u institucije u odnosu na 2015. godinu, iz istraživanja se vidi da je poverenje građana najznačajnije povećano na Kosovu, u BiH i u Srbiji, dok su manje promene zabeležene u Crnoj Gori (Tabela 1). Albanija i Makedonija nisu bile uključene u istraživanje 2015. godine.

TABELA 1: NAJZNAČAJNIJE PROMENE POVERENJA U INSTITUCIJE 2015. I 2016. GODINE

P: Koliko poverenje imate u sledeće institucije? Molimo Vas da odgovorite koristeći skalu od 1 do 4, pri čemu: 1 znači uopšte nemam poverenje, 2 uglavnom nemam poverenje, 3 uglavnom imam poverenje, 4 imam potpuno poverenje.

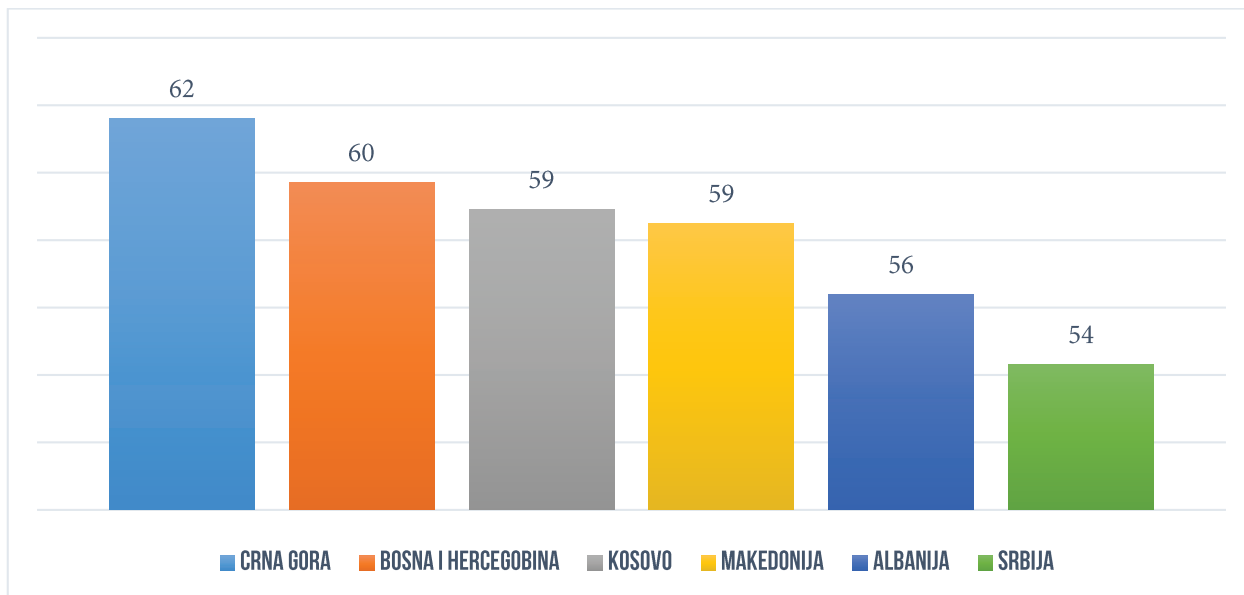
	GODINA	SRBIJA	CRNA GORA	BOSNA I HERCEGOVINA	KOSOVO
OBRAZOVANJE	2015	60	72	56	56
	2016	68	72	62	66
POLICIJA	2015	52	58	54	56
	2016	54	62	60	66
ZDRAVSTVO	2015	45	55	46	47
	2016	57	63	55	51
MEDII	2015	31	50	48	41
	2016	38	51	50	55
OPŠTINSKA/ GRADSKA UPRAVA	2015	39	52	46	35
	2016	43	51	51	53
CIVILNO DRUŠTVO	2015	31	55	49	38
	2016	37	47	53	53
CARINA	2015	36	50	37	32
	2016	40	46	40	43
TUŽILAŠTVO	2015	36	45	30	26
	2016	42	59	36	38
AGENCIJA ZA BORBU PROTIV KORUPCIJE	2015	42	40	40	28
	2016	43	44	38	38
SUDSTVO	2015	33	44	32	27
	2016	41	48	39	36
TRŽIŠNE INSPEKCIJE	2015	28	42	28	26
	2016	36	45	36	38
PARLAMENT	2015	34	46	27	22
		40	46	32	31

Građani Crne Gore najviše veruju policiji

Kada je reč o poverenju u policiju na Zapadnom Balkanu, ono se sa 58% nalazi na drugom mestu, odmah iza poverenja u obrazovni sistem. Slede je zdravstveni sistem, mediji, lokalne vlasti, nevladine organizacije i carina – svi iznad 40% poverenja. Gledano pojedinačno, odgovori ispitanika su gotovo neverovatno slični. Nešto više poverenja u policiju imaju građani Crne Gore (62%) i BiH (60%). Najmanje poverenja u policiju u regionu imaju građani Srbije i Albanije (54% i 56%), dok ispitanici na Kosovu i u Makedoniji imaju poverenje oko proseka – 59%. (Grafikon 3).

GRAFIKON 3: POVERENJE GRAĐANA U REGIONU U POLICIJU

P: Koliko poverenje imate u sledeće institucije? Molimo Vas da odgovorite koristeći skalu od 1 do 4, pri čemu: 1 znači uopšte nemam poverenje, 2 uglavnom nemam poverenje, 3 uglavnom imam poverenje, 4 imam potpuno poverenje.

PERCEPCIJA POLICIJE

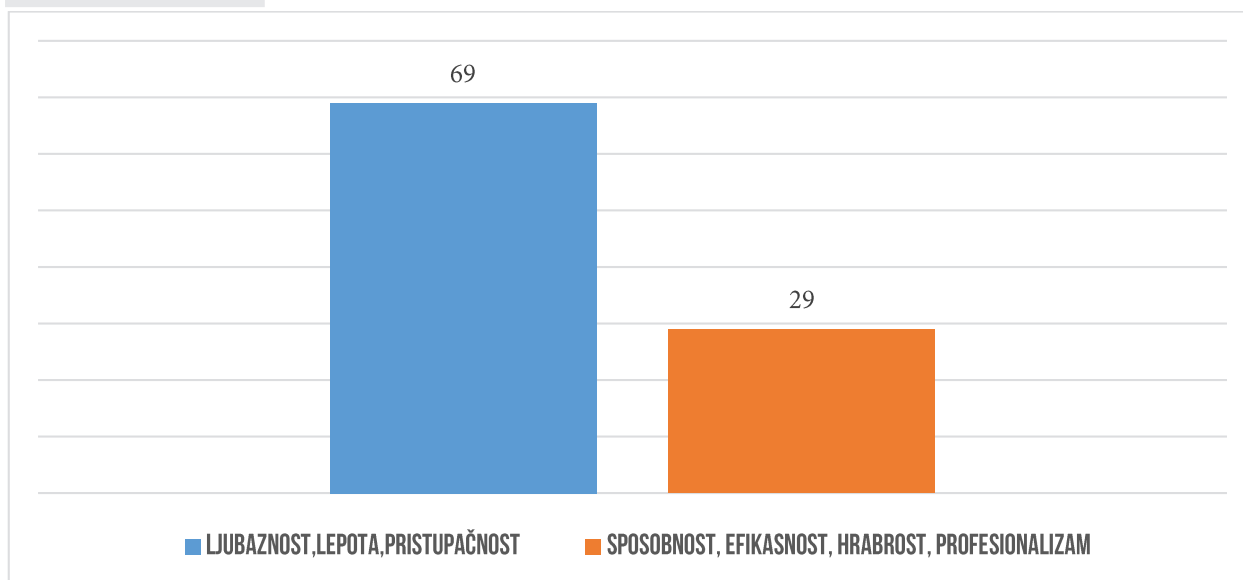
Policajke su ljubazne i dobrog izgleda

Pokazalo se da građani Zapadnog Balkana imaju natpolovično poverenje u policiju kao instituciju. U istraživanju je ovakav stav upotpunjen opisima prosečnog policajca i policajke. Kako je pitanje bilo otvorenog tipa, ispitanici su dali najrazličitije odgovore. Međutim, neki od njih se ponavljaju mnogo više nego neki drugi odgovori.

Kada su opisivali policajku koja je u direktnom kontaktu sa građanima, ispitanici su u proseku (deset najbrojnijih odgovora) rekli da je ona ljubazna/prijatna/srdačna (17%); lepa/dobrog izgleda/šarmantna (16%); da budi pozitivne asocijacije (11%); da je predusretljiva i kulturna (10%). Policajke su opisane i kao sposobne/efikasne u poslu (10%), hrabre (9%) i profesionalne (9%). Ako pogledamo prosečne odgovore, vidimo da se u prvom planu ne nalazi profesionalni rad žena u policiji i spremnost za posao koji obavljaju, već fizički izgled i način ophođenja (Grafikon 4).

GRAFIKON 4: PROSEČNA SLIKA POLICAJKE KOJU IMAJU GRAĐANI ZAPADNOG BALKANA

P: Kada mislite na policajku (žena policajac), koja je u direktnom kontaktu sa građanima, kako biste je opisali? Molim vas navedite nekoliko atributa (prideva, reči) koji po vašem mišljenju najbolje opisuju prosečnog policajca.

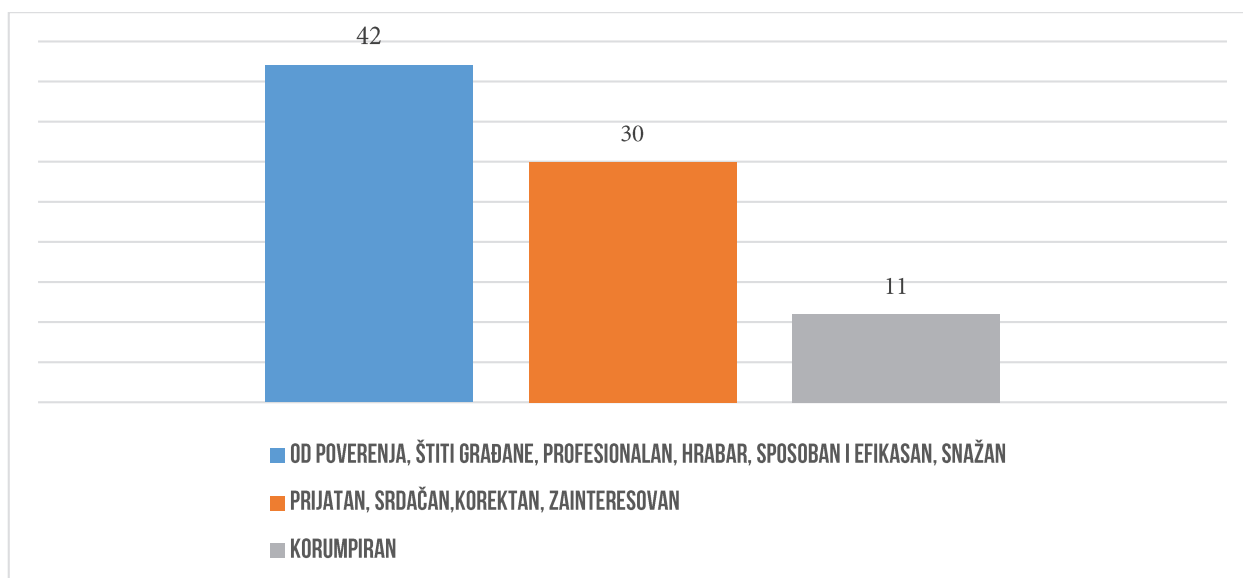
Opisi se uglavnom podudaraju sa tradicionalnim i stereotipnim viđenjem žena u javnoj službi, pa su one opisane kao kulturne, ljubazne i prijatnog izgleda. Dobra strana ovakve percepcije jeste u tome što je očigledno da građani imaju dobru sliku o policajkama (jer su pojmovi koje oni pominju za njih nesumnjivo pozitivni), ali da postoji ogroman prostor da se javnosti skrene pažnja i na profesionalnu spremnost i veštine žena u policiji.

Dobro je da se negativni pojmovi, poput korumpiranosti, neprofesionalnosti i agresivnosti, povezuju sa policajkama u zanemarljivom broju odgovora.

Situacija je sasvim drugačija kada je u pitanju slika prosečnog policajca. U prvih deset najbrojnijih odgovora policajci su okarakterisani pre svega u odnosu na posao kojim se bave, bez ikakvog osvrtnja na fizički izgled (Grafikon 5). Mnogo manje odgovora nego što je to bio slučaj kod žena odnosilo se na način ophođenja. Takođe, postoji bitna razlika između shvatanja korumpiranosti policajaca i policajki – u svim zemljama prosečno 11% građana tvrdi da su policajci korumpirani. Kada je reč o ženama, ovaj odgovor daje ispod 1% ispitanika, dok je vezano za muškarce to najbrojnija pojedinačna asocijacija.

GRAFIKON 5: PROSEČNA SLIKA POLICAJCA KOJU IMAJU GRAĐANI ZAPADNOG BALKANA

P: A kada mislite na prosečnog policajca, policajca koji je u direktnom kontaktu sa građanima, kako biste ga opisali? Molim vas navedite nekoliko atributa (prideva, reči) koji po vašem mišljenju najbolje opisuju prosečnog policajca u Srbiji.

U policiju posredstvom prijatelja i rodbine

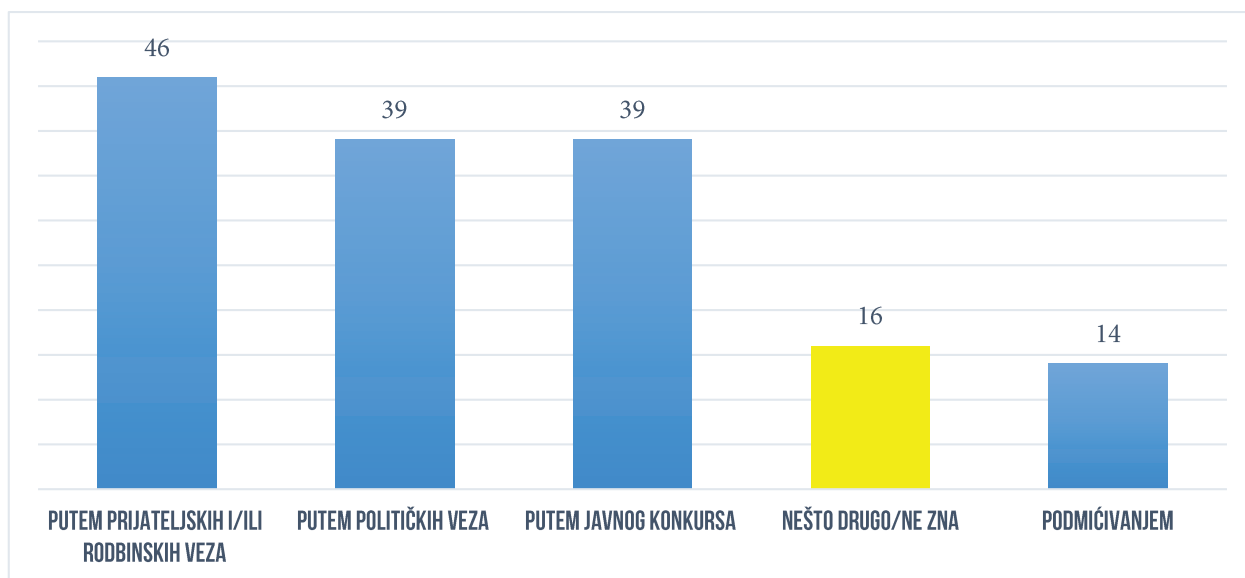
Kada je reč o načinu zapošljavanja u policiji, ispitanici se prosečno slažu da je ono moguće pomoću prijateljskih ili rodbinskih veza (41%), političkih veza (39%) i davanjem mita (14%). U proseku, nešto više od trećine (39%) ljudi veruje da je zapošljavanje u policiji moguće putem javnog konkursa (Grafikon 6). Takođe, oko 15% građana navodi neki drugi način zapošljavanja, dok značajnih 11% odgovara da ne zna odgovor na ovo pitanje.

Ako pojedinačno pogledamo stavove o načinu zapošljavanja u regionu, videćemo da se situacija značajnije razlikuje samo na Kosovu i u Albaniji – tamo preko polovine građana veruje da je zapošljavanje moguće putem javnog konkursa. Zabrinjava činjenica da, iako postoji natpolovično poverenje ispitanika u policiju u regionu, ispitanici u Crnoj Gori, Srbiji, Makedoniji i Bosni i Hercegovini veruju

da se kandidati ne zapošljavaju na osnovu svojih profesionalnih kvaliteta, već uglavnom nezakonitim kanalima (Grafikon 7).

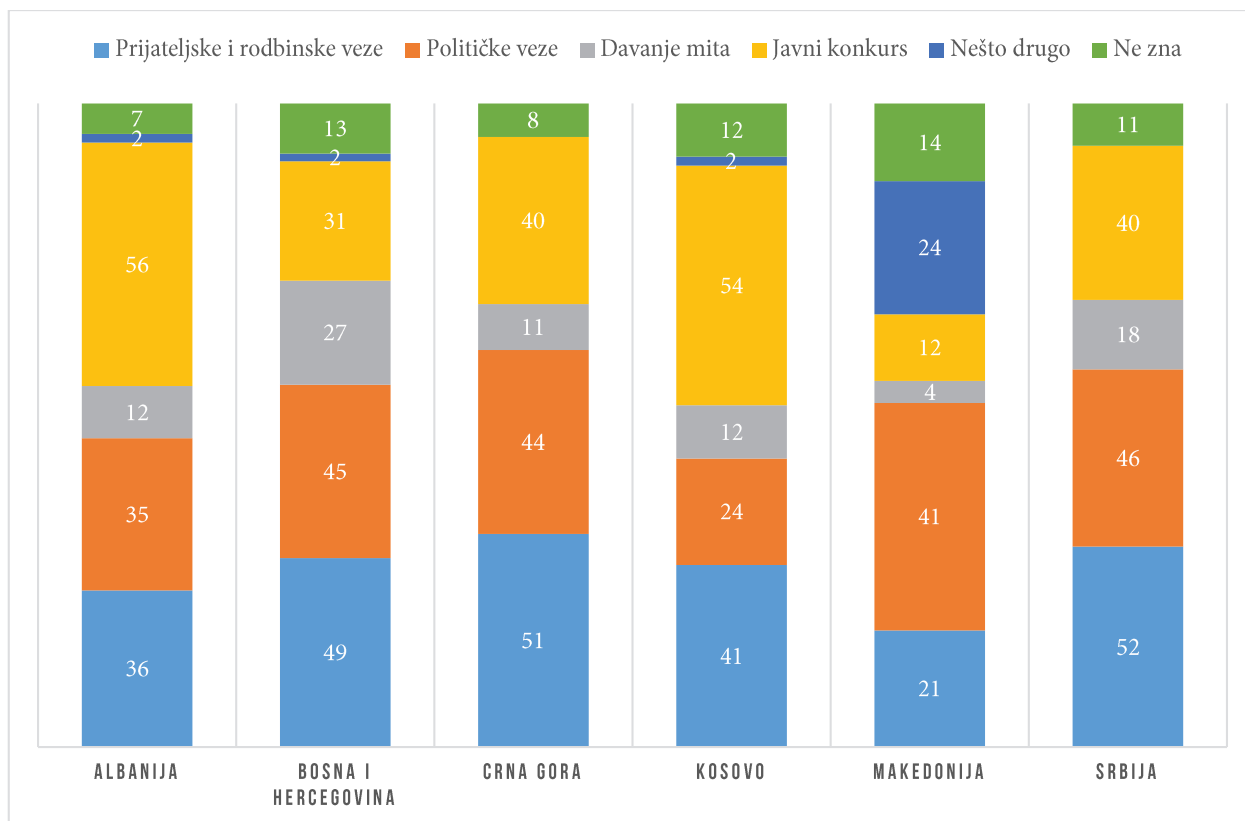
GRAFIKON 6: GRAĐANI ZAPADNOG BALKANA O NAČINU ZAPOŠLJAVANJA U POLICIJI

P: Šta mislite, na koji način se vrši izbor kandidata i zapošljava kadar u policiji?

GRAFIKON 7: GRAĐANI ZAPADNOG BALKANA O NAČINU ZAPOŠLJAVANJA U POLICIJI (POJEDINAČNO)

P: Šta mislite, na koji način se vrši izbor kandidata i zapošljava kadar u policiji?

S obzirom na to da je bilo moguće dati više odgovora na ovo pitanje, građani su – čak i na Kosovu i u Albaniji, gde postoji natpolovično verovanje u zapošljavanje putem javnog konkursa – istovremeno davali i neke druge odgovore koji upućuju na zapošljavanje posredstvom ličnih veza. Tako dolazimo do zaključka da najznačajniji broj ispitanika zapravo veruje da je potrebno prijaviti se na javni konkurs, ali da je istovremeno potrebno imati i ličnu vezu ili ponuditi mito.

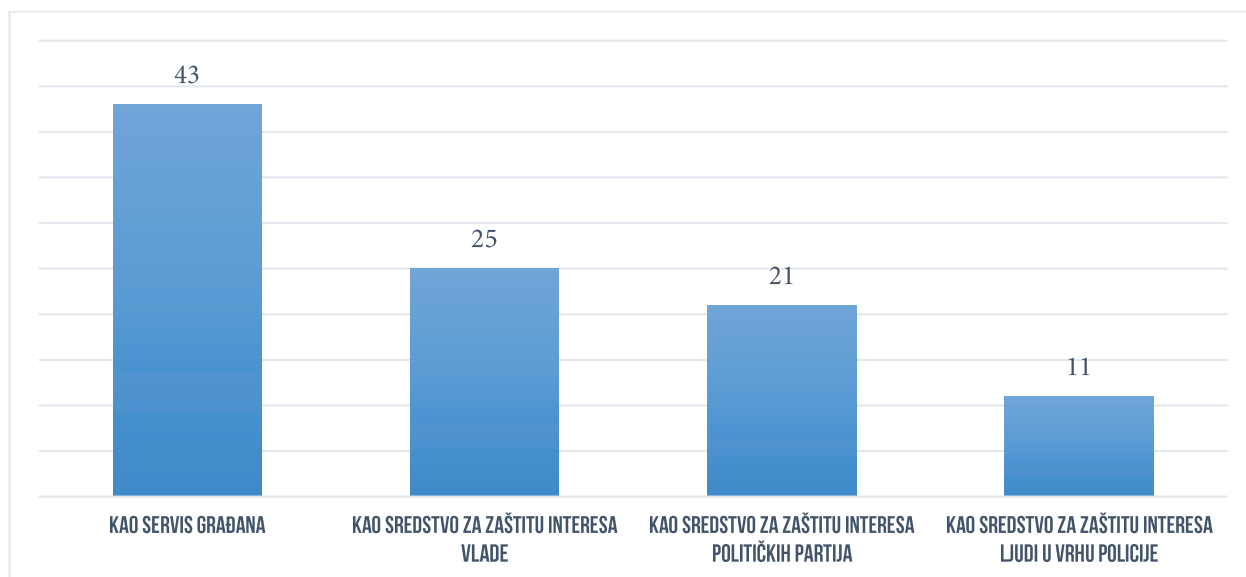
Poraslo je uverenje da policija radi u interesu građana

Građani Zapadnog Balkana smatraju da policija služi interesima građana (43%), a zatim i interesima vlade (25%), političkih partija (21%) i zvaničnika u samoj policiji (11%) (Grafikon 8).

Iako se na prvom mestu nalazi pojedinačni odgovor da policija radi u interesu građana, ukoliko pogledamo širu sliku, videćemo da natpolovična većina smatra da policija služi drugim, međusobno srodnim akterima – vladi, strankama koje čine vladu i pojedincima u samoj policiji. Ukoliko ove odgovore objedinimo, postaje jasno da većina smatra da građani nisu u prvom planu prilikom postupanja policije (Grafikon 8 i Grafikon 9).

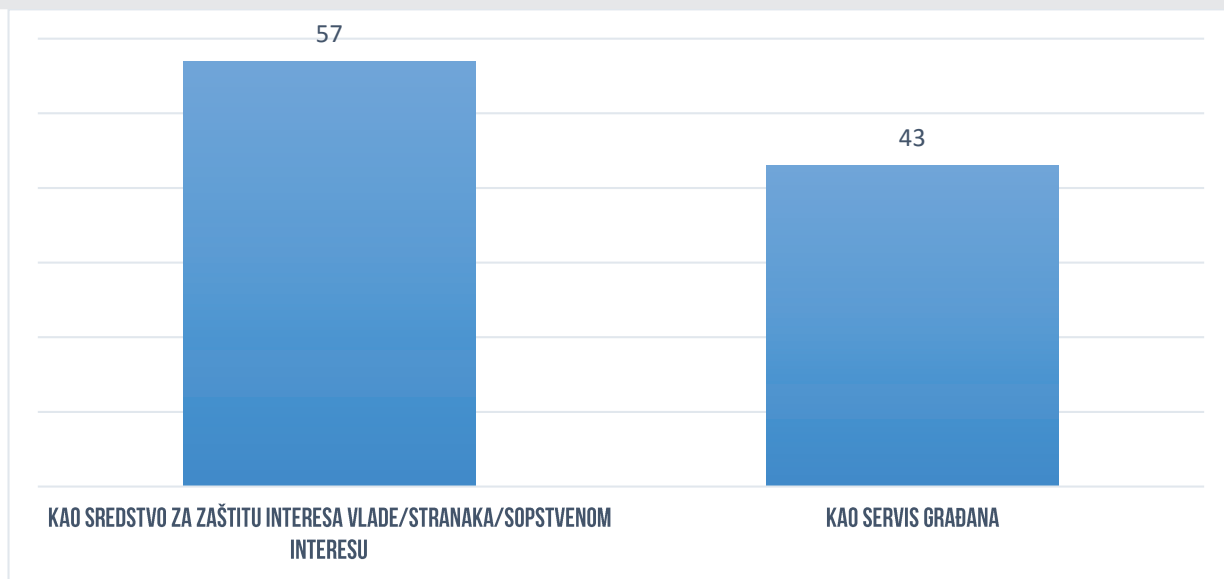
GRAFIKONI 8: U ČIJEM INTERESU POLICIJA NAJVIŠE DELUJE (PRVI ODGOVOR)

P: U kom svojstvu policija deluje najviše, a u kom svojstvu deluje najmanje – kao sredstvo u službi građana, kao sredstvo za zaštitu interesa Vlade ili kao sredstvo za zaštitu interesa političkih partija?

GRAFIKONI 9: U ČIJEM INTERESU POLICIJA NAJVIŠE DELUJE (VIŠE ODGOVORA)

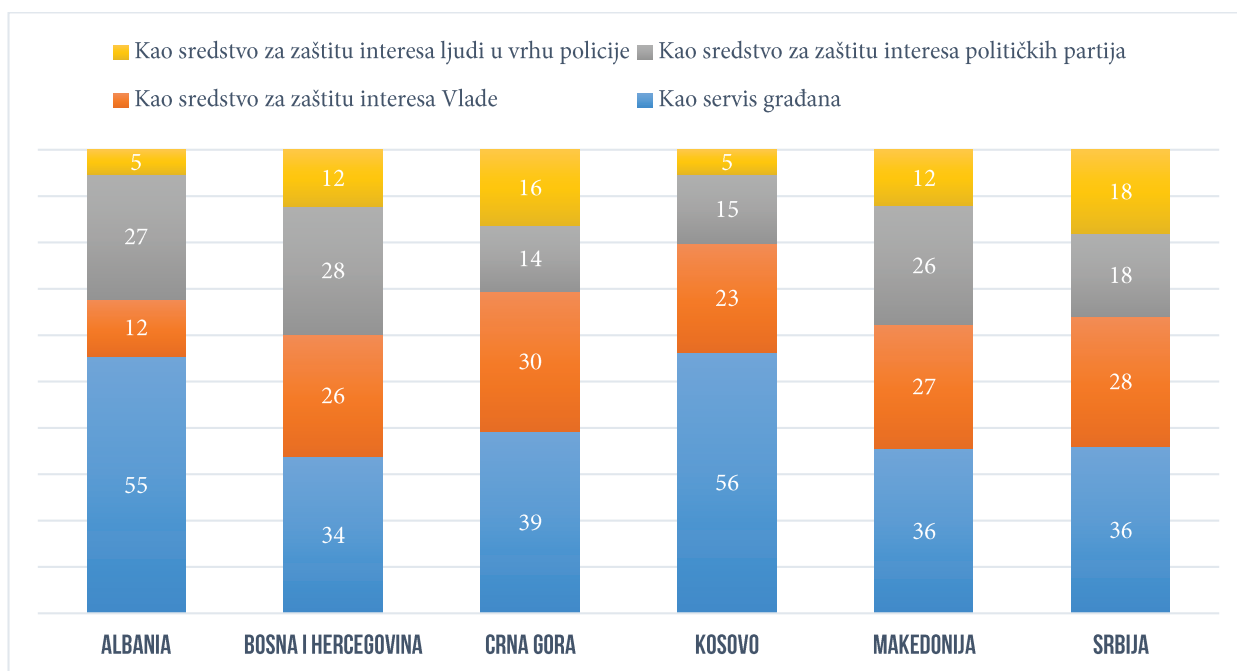
P: U kom svojstvu policija deluje najviše, a u kom svojstvu deluje najmanje – kao sredstvo u službi građana, kao sredstvo za zaštitu interesa Vlade ili kao sredstvo za zaštitu interesa političkih partija?

Ukoliko pojedinačno uporedimo odgovore, ozbiljniju razliku možemo videti jedino u Albaniji i na Kosovu, gde 55% i 56% građana smatra da policija prvenstveno služi njima (Grafikon 10). Rezultati istraživanja iz 2016. godine pokazuju da je u svim sredinama za oko 10% poraslo uverenje da policija radi u interesu građana.

GRAFIKONI 10: U ČIJEM INTERESU POLICIJA NAJVIŠE DELUJE (POJEDINAČNO)

P: U kom svojstvu policija deluje najviše, a u kom svojstvu deluje najmanje – kao sredstvo u službi građana, kao sredstvo za zaštitu interesa Vlade ili kao sredstvo za zaštitu interesa političkih partija?

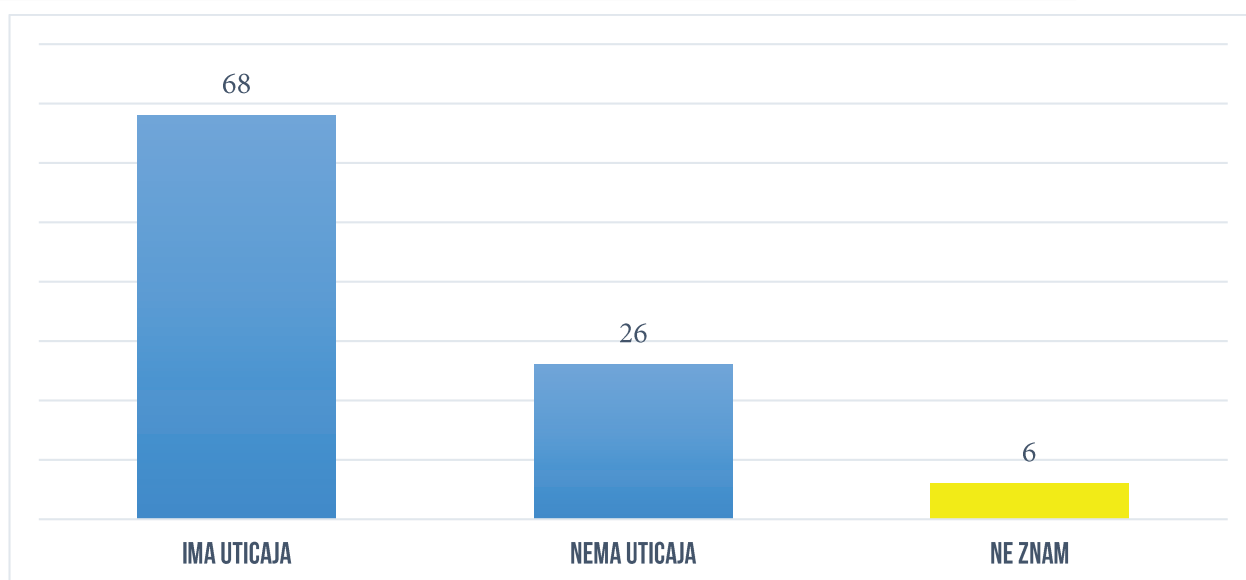

Većina građana smatra da političari utiču na rad policije

Na pitanje da li smatraju da političari utiču na operativni (svakodnevni) rad policije, ispitanici iz svih šest zemalja jedinstveno su odgovorili. Čak 68% veruje da takav uticaj postoji, dok manje od trećine (26%) smatra da ne postoji (Grafikon 11). Ovaj podatak zabrinjava, jer bi policija u svakodnevnom radu morala da postupa u skladu sa zakonom i profesionalnim načelima postupanja policije. Sve ovo, naravno, kako bi zaštitila građane.

GRAFIKON 11: UTICAJ POLITIKE NA OPERATIVNI RAD POLICIJE

P: Po Vašem mišljenju, u kojoj meri političari imaju uticaja na operativni rad policije?

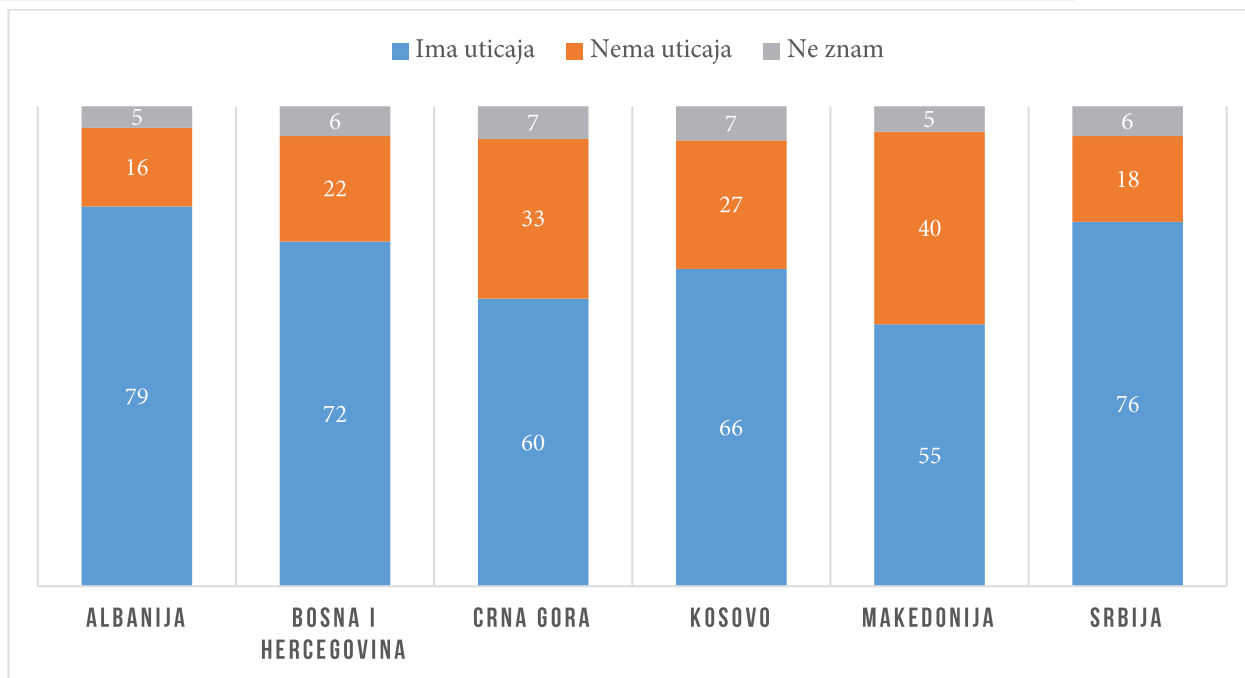

Utisak koji ispitanici imaju ne iznenađuje ukoliko podatke vezane za ovo pitanje ukrstimo sa podacima o načinu zapošljavanja u policiji i sa onima u čijem interesu policija radi. Upoređivanjem ovih podataka dobijamo jasnu sliku o službi koja je duboko politizovana i kojoj je zaštita dobrobiti i bezbednosti građana izuzetak, a ne pravilo.

Ukoliko pojedinačno pogledamo rezultate, videćemo da ispitanici takođe natpolovično smatraju da je upliv politike u operativne odluke policije visok. Ovaj stav je posebno izražen u Albaniji (79%), Srbiji (76%) i Bosni (72%) (Grafikon 12).

GRAFIKON 12: UTICAJ POLITIKE NA OPERATIVNI RAD POLICIJE (POJEDINAČNO)

P: Po Vašem mišljenju, u kojoj meri političari imaju uticaja na operativni rad policije?

PERCEPCIJA KORUPCIJE

Najviše korupcije u sudstvu

Najkorumpiraniji prema mišljenju građana na Zapadnom Balkanu jesu sudstvo, zdravstvo, carina, tužilaštvo, policija, tržišna inspekcija, lokalne vlasti, parlament i tužilaštvo. Čak preko 40% ispitanih građana veruje da su one korumpirane. Preostale četiri institucije – mediji, nevladine organizacije, državni organi za borbu protiv korupcije i obrazovne institucije – korumpirane su nešto manje (preko 30% ispitanika). Tako dobijamo sliku sredina čije su institucije prema viđenju građana duboko korumpirane. Ovo su istovremeno i najvažnije institucije, od čijeg funkcionisanja zavisi kvalitet života građana, njihova bezbednost i, najvažnije, osnovna egzistencija. Jedina razlika u ispitanih šest sredina jeste u stepenu korumpiranosti (Tabela 2).

TABELA 2: RASPROSTRANJENOST KORUPCIJE U INSTITUCIJAMA NA ZAPADNOM BALKANU

P: U kojoj meri je korupcija rasprostranjena u sledećim institucijama. Molim Vas odgovorite na skali od 1 do 4, gde 1 znači da uopšte nije rasprostranjena, 2 da je rasprostranjena u maloj meri, 3 da je donekle rasprostranjena, a 4 da je rasprostranjena do najvišeg nivoa.

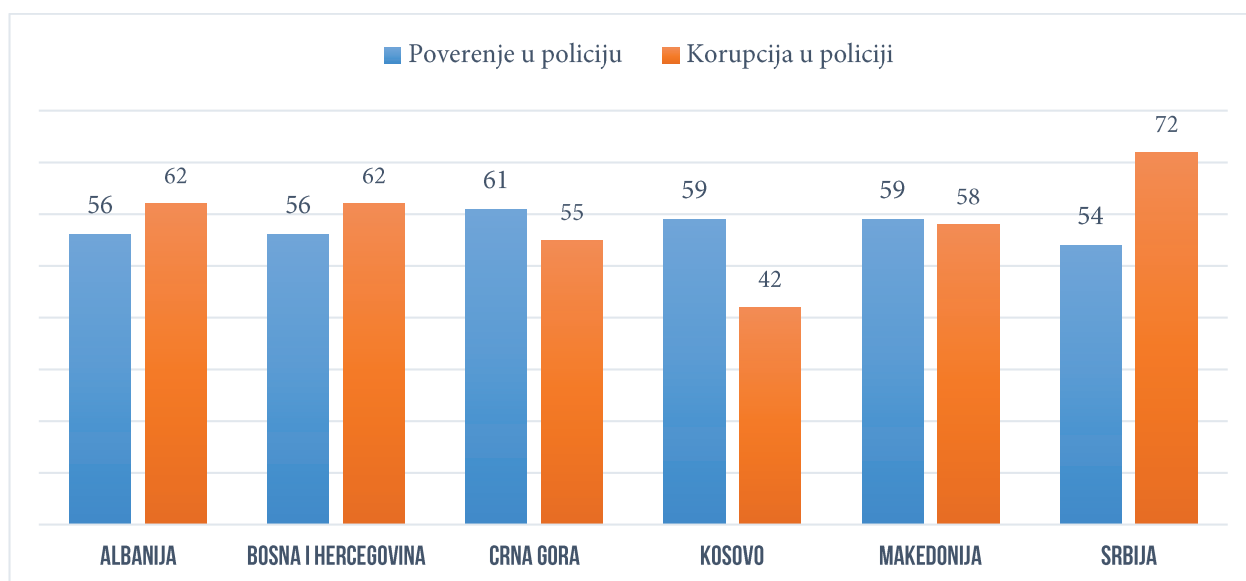
	PROSEK	SRBIJA	CRNA GORA	BOSNA I HERCEGOVINA	MAKEDONIJA	ALBANIJA	KOSOVO
SUDSTVO	66	72	52	65	67	79	61
ZDRAVSTVO	64	77	57	61	58	73	56
CARINA	63	73	57	62	61	71	53
TUŽILAŠTVO	62	66	45	63	62	76	63
TRŽIŠNE INSPEKCIJE	61	69	55	63	62	62	54
PARLAMENT	59	55	40	64	58	75	63
POLICIJA	59	72	55	62	58	62	42
OPŠTINSKA/GRADSKA UPRAVA	54	65	44	61	54	55	43
MEDIJI	49	61	40	49	58	44	42

OBRAZOVANJE	48	55	41	50	52	52	38
AGENCIJE ZA BORBU PROTIV KORUPCIJE	47	49	35	46	55	51	47
CIVILNO DRUŠTVO	39	49	33	37	47	38	33

Policija je korumpirana prema mišljenju svakog drugog građanina u regionu

Interesantan je odnos shvatanja o rasprostranjenosti korupcije i poverenja koje građani imaju u institucije. Više od polovine (58%) građana na Zapadnom Balkanu ima poverenja u policiju kao instituciju, dok istovremeno svaki drugi građanin policiju smatra korumpiranom. (Grafikon 13).

GRAFIKON 13: ODNOS IZMEĐU POVERENJA U POLICIJU I VIĐENJA KORUPCIJE U POLICIJI

Ovaj fenomen se može objasniti time što je korupcija duboko ukorenjena u sva društva u kojima je istraživanje sprovedeno, pa poverenje i svest o korumpiranosti najznačajnijih institucija opstaju istovremeno i međusobno se ne isključuju. Sasvim je moguće i da ispitanici svoje poverenje temelje upravo na činjenici da mogu na neki način uticati na korumpirane institucije, na primer time što nekog poznaju u sistemu ili što poseduju dovoljno novca koji im obezbeđuje to da dobiju određene usluge.

Isto tako, moguće je da za određeni broj ispitanika korupcija ne predstavlja negativnu pojavu, što je pretpostavka od koje polazi ova analiza. Ovo potvrđuje i podatak o korupciji u policiji iz prošlogodišnjeg istraživanja, gde je prosečno 68% ispitanika na Zapadnom Balkanu reklo da je korupcija normalna pojava u društvu i da je ima svuda.

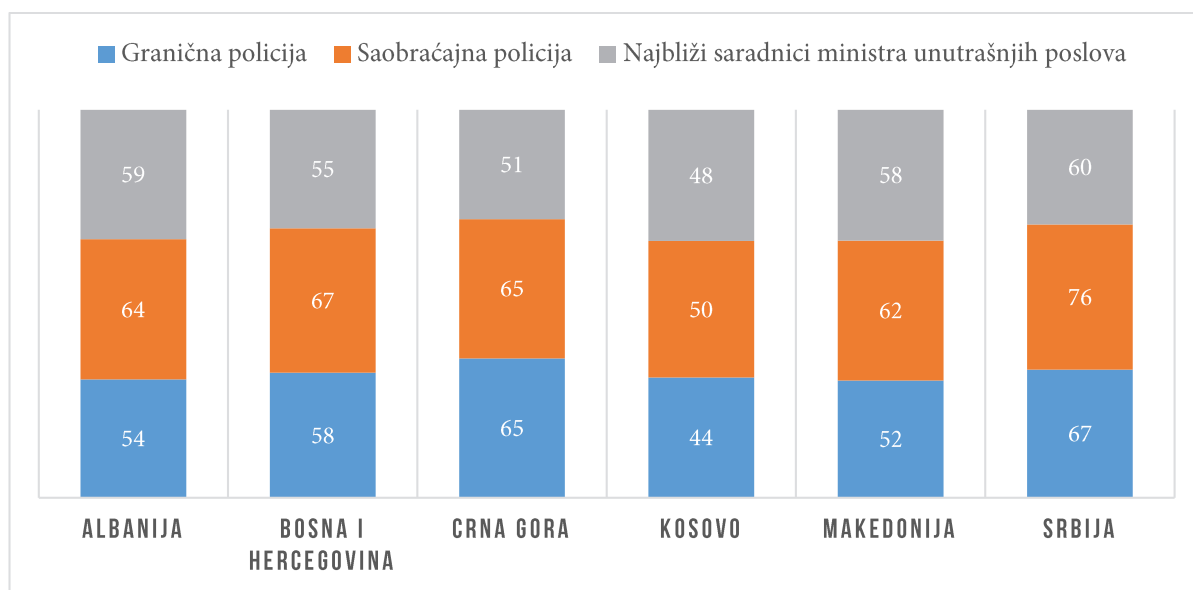
Dakle, ako korupcija nije negativna pojava, onda podatak o istovremenom postojanju korumpiranosti i poverenja u policiju ne začuđuje. Međutim, potencijalni razlozi za ovakav rezultat morali bi biti dodatno istraženi.

Najkorumpiraniji su graničari i saobraćajci

Građanu u regionu saglasni su da su najkorumpiranije granična i saobraćajna policija, kao i najbliži saradnici ministra (donosioci političkih odluka) (Grafikon 14). Kada uporedimo pojedinačne rezultate, percepcija korupcije u ovim delovima policije je, iako i dalje visoka, najniža na Kosovu, dok je najviša u Srbiji – pogotovo u redovima saobraćajne policije (76%).

GRAFIKON 14: NAJKORUMPIRANIJI DELOVI POLICIJE (3+4)

P: U kojoj meri je korupcija rasprostranjena u sledećim delovima policije. Molim Vas odgovorite na skali od 1 do 4, gde 1 znači da uopšte nije rasprostranjena, 2 da je rasprostranjena u maloj meri, 3 da je donekle rasprostranjena, a 4 da je rasprostranjena do najvišeg nivoa.

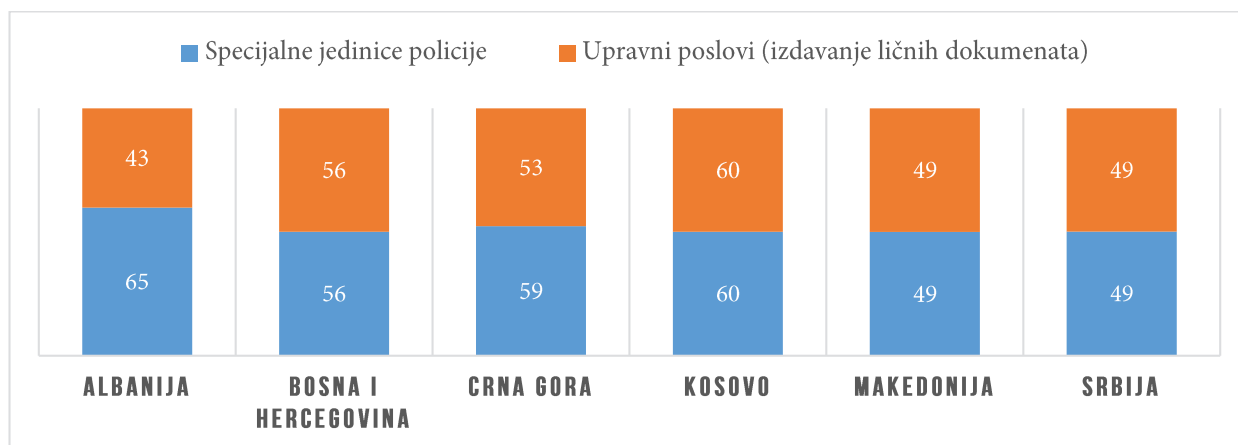
Očigledno je da postoji shvatanje da su najniži nivoi u policiji, sa kojima se građani najčešće susreću, ujedno oni koji su najkorumpiraniji. Istovremeno, postoji utisak da je korumpiran i vrh policije, što ostavlja malo prostora za nadu da će doći do promena. Ukoliko je jedan sistem korumpiran „od vrha nadole”, postavlja se pitanje ko može da inicira promenu.

Ispitanici su, takođe, saglasni da su korupciji najmanje skloni pripadnici specijalnih jedinica (Grafikon 15). Ovakav stav možda proizilazi iz činjenice da ovakve jedinice poseduju specifična znanja i da su posebno istrenirane, pa ih samim tim građani vide kao visoko profesionalne i kao one čiji pripadnici nisu mogli biti zaposleni preko ličnih ili političkih kontakata (što je dominantan stav o politici zapošljavanja u policiji). Takođe, građani sa ovim jedinicama uobičajeno nemaju nikakav kontakt.

Ovo bi moglo biti dobro iskorišćeno da se poboljša slika koju javnost ima o policiji tako što bi visoki standardi istreniranosti i kriterijumi pri zapošljavanju bili primenjeni i na druge jedinice policije. Iako postoji uverenje da su ove jedinice najmanje korumpirane, procenat poverenja ipak varira od zemlje do zemlje – poverenje je daleko najveće u Albaniji (65%) i najmanje u Srbiji i Makedoniji (49%).

GRAFIKON 15: NAJMANJE KORUMPIRANI DELOVI POLICIJE (1+2)

P: U kojoj meri je korupcija rasprostranjena u sledećim delovima policije. Molim Vas odgovorite na skali od 1 do 4, gde 1 znači da uopšte nije rasprostranjena, 2 da je rasprostranjena u maloj meri, 3 da je donekle rasprostranjena, a 4 da je rasprostranjena do najvišeg nivoa.

Kada uporedimo ove rezultate sa onima iz 2015. godine, možemo primetiti da procenat koji se odnosi na korupciju u pojedinim delovima policije značajno opada na Kosovu (uz izuzetak granične policije, gde se rezultat ne razlikuje), dok je u Srbiji značajno porastao procenat koji se odnosi na korumpiranost saobraćajne policije (sa 39% na 52%).

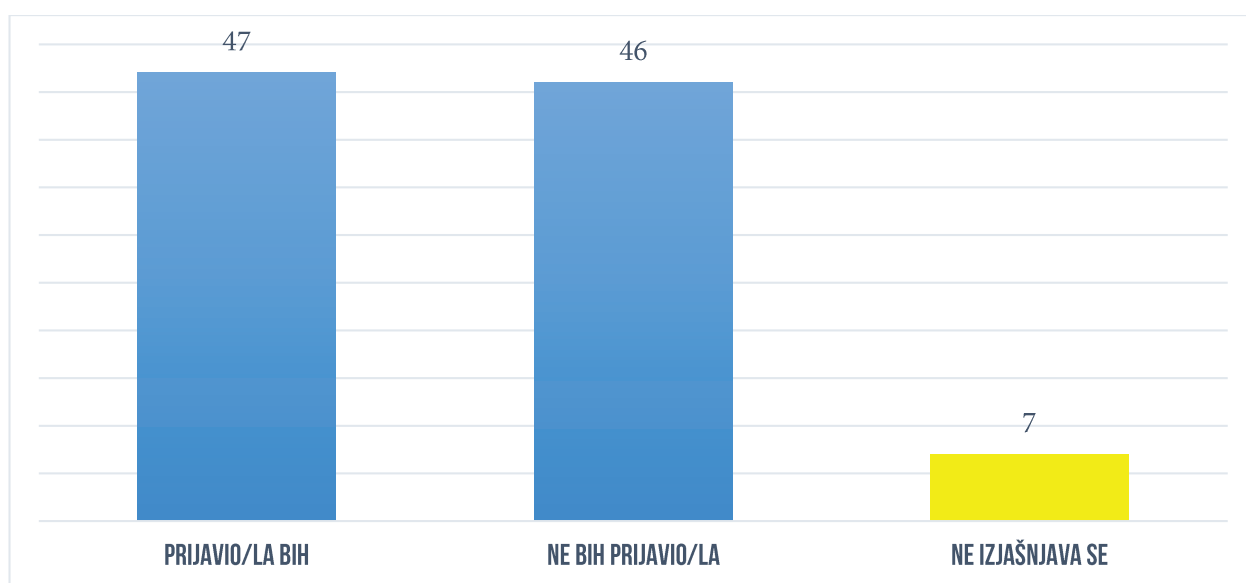
BORBA PROTIV KORUPCIJE

Građani Makedonije su najspremniji da prijave korupciju

Ispitanici su davali podeljene odgovore na pitanje da li bi prijavili korupciju u policiji (recimo ukoliko im je zatražen mito), a da pritom moraju da se identifikuju (ostave svoje lične podatke). Skoro polovina ispitanika (47%) u tom slučaju bi prijavila korupciju, 46% ne bi, dok 7% ne želi da se izjasni o ovom pitanju (Grafikon 16).

GRAFIKON 16: SPREMNOST DA SE PRIJAVI KORUPCIJA UZ OSTAVLJANJE LIČNIH PODATAKA

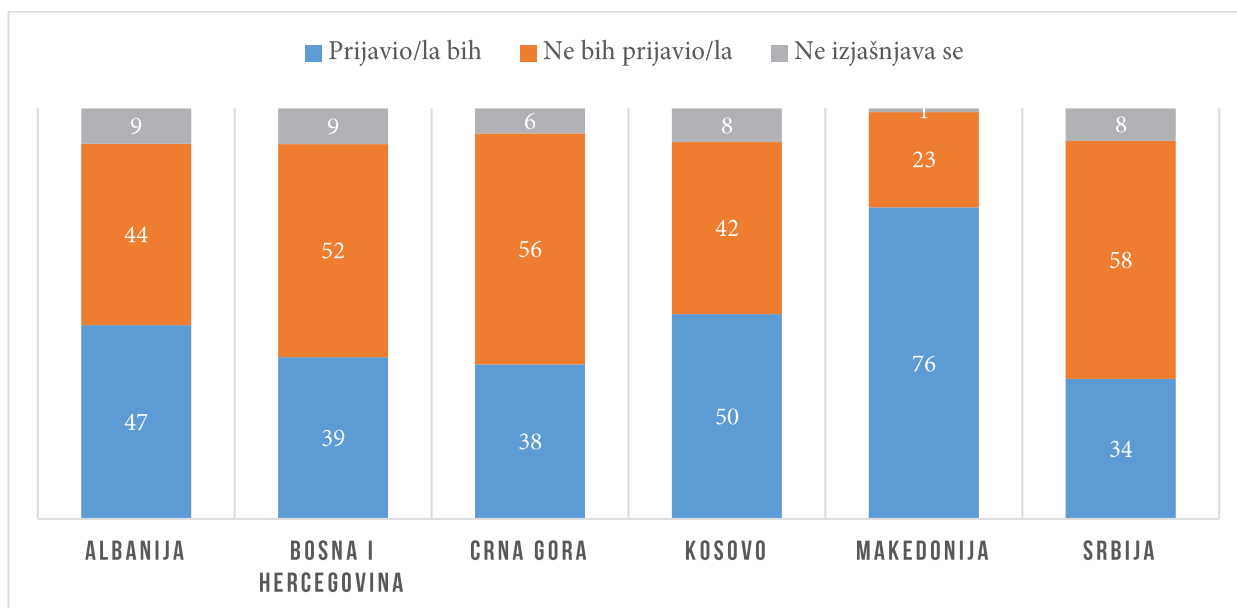
P: Da li biste prijavili slučaj korupcije u policiji (ako je Vama neko tražio mito), ukoliko morate da date svoje lične podatke (JMBG, adresu i sl.)?

Kada se, međutim, uporede odgovori, najspremniji su da prijave korupciju građani u Makedoniji (76%), a najmanje su spremni građani u Srbiji (34%) (Grafikon 17). Istovremeno, najmanji procenat ispitanika u Makedoniji odbija da se izjasni o ovom pitanju (samo 0,9%), dok se u drugim zemljama taj broj kreće od 6% do 8%.

GRAFIKON 17: SPREMNOST DA SE PRIJAVI KORUPCIJA UZ OSTAVLJANJE LIČNIH PODATAKA (POJEDINAČNO)

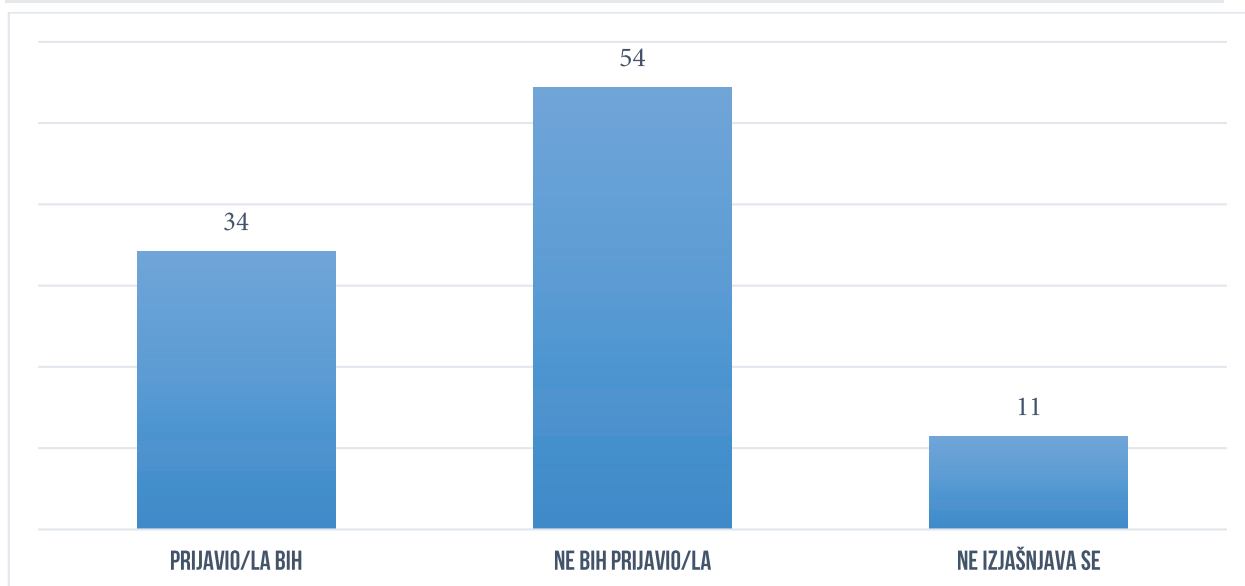
P: Da li biste prijavili slučaj korupcije u policiji (ako je Vama neko tražio mito), ukoliko morate da date svoje lične podatke (JMBG, adresu i sl.)?

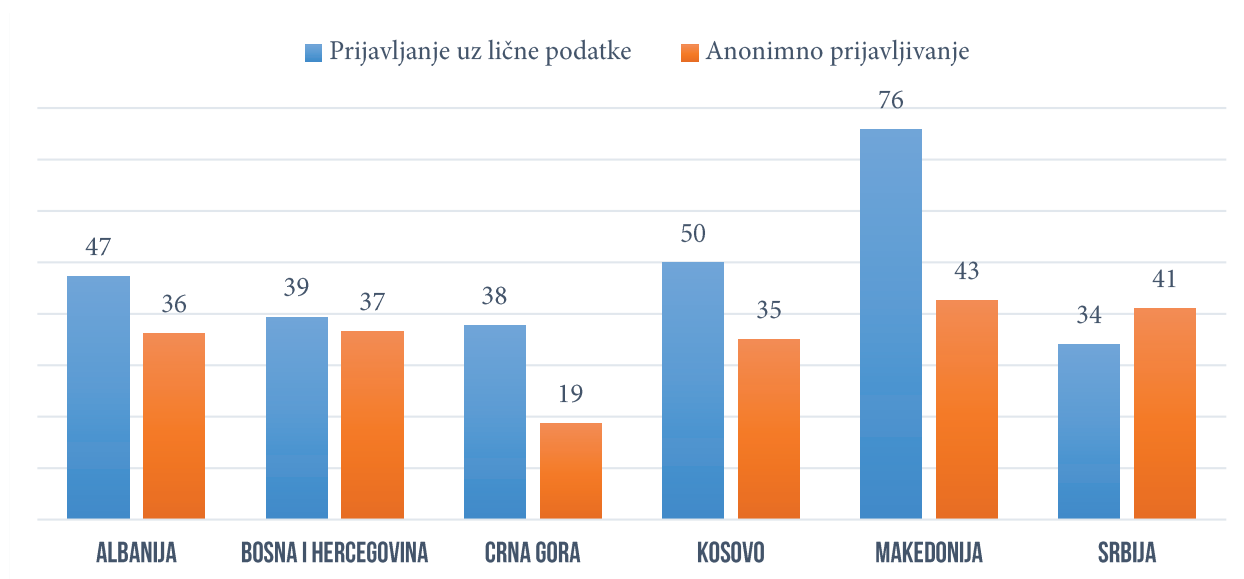
Kada je reč o anonimnom prijavljivanju korupcije, zanimljivo je da bi ovako prijavio korupciju prosečno manji broj ispitanika od onih koji bi je prijavili kada bi trebalo da ostave lične podatke (Grafikon 18). Ukoliko posmatramo rezultate pojedinačno, možemo videti da bi anonimne prijave najviše demotivisale građane Crne Gore (pad sa 37% na 19%) i Makedonije (pad sa 76% na 43%) (Grafikon 19). Nema značajnijih razlika u odgovorima na ovo pitanje u odnosu na rezultate iz 2015. godine, osim u slučaju Crne Gore, gde je procenat onih koji bi prijavili korupciju značajno opao i kada se zahteva identifikovanje (sa 47% na 38%) i kada je anonimno (sa 35% na 19%).

GRAFIKON 18: SPREMNOST DA SE ANONIMNO PRIJAVI KORUPCIJA

P: A da li biste prijavili slučaj korupcije u policiji ukoliko ne morate da date svoje lične podatke?

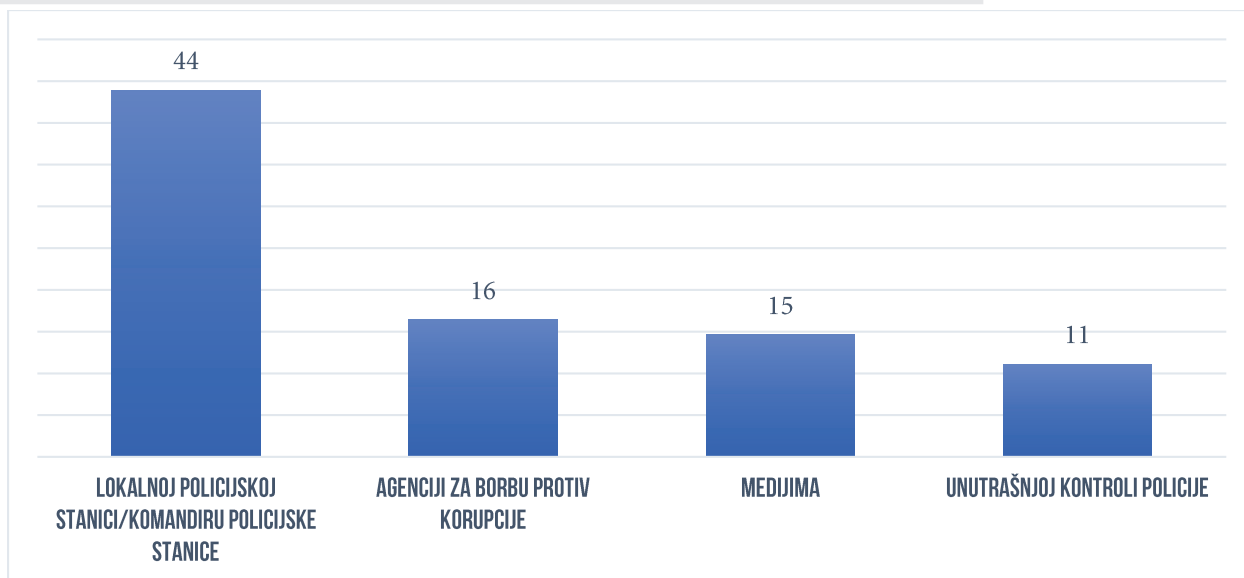
GRAFIKON 19: PRIJAVLJIVANJE KORUPCIJE U POLICIJI (POJEDINAČNO)

Oni koji bi prijavili korupciju to bi pre svega uradili u najbližoj policijskoj stanici (31%) ili njenom šefu (14%). Sledeća institucija u koju građani imaju poverenja jeste Agencija za borbu protiv korupcije (16%), a zatim mediji (15%) i unutrašnja kontrola policije (11%) (Grafikon 20).

GRAFIKON 20: NAJČEŠĆI IZBOR ZA PRIJAVLJIVANJE KORUPCIJE U POLICIJI

P: Kome biste prvom sa ove liste prijavili slučaj korupcije u policiji? Kome još?

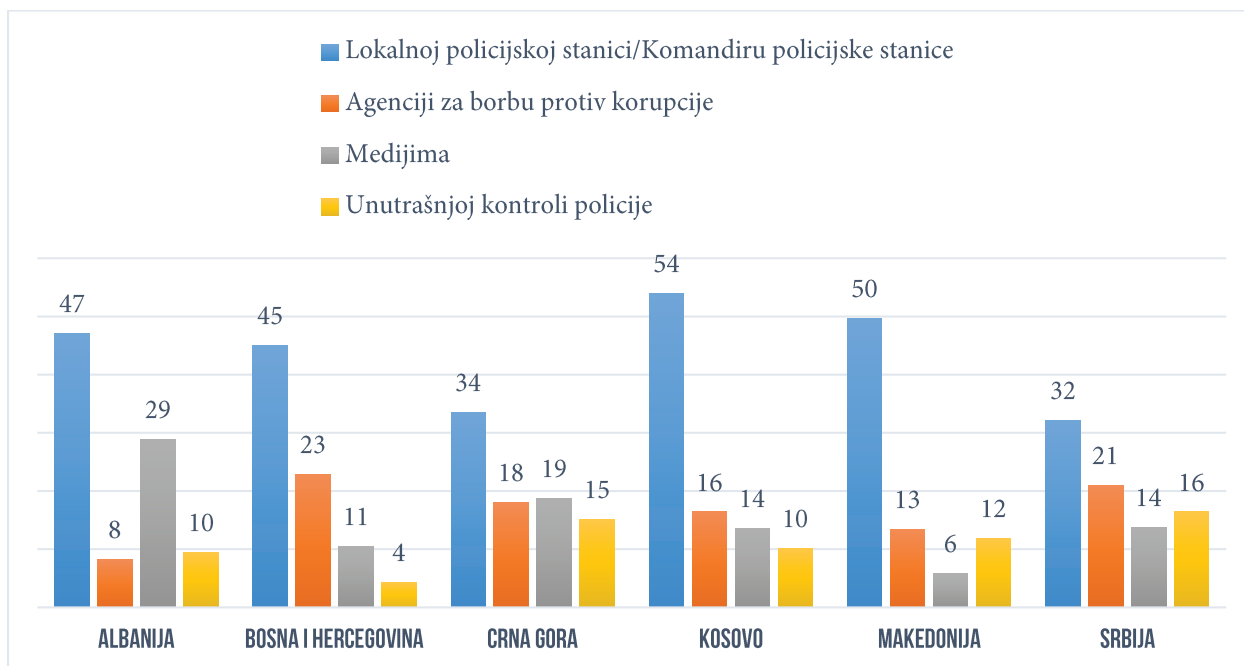

Rezultati pokazuju da bi preko 40% građana korupciju prijavilo onom delu policije koji joj je najbliži i sa kojim se najčešće susreće. Ovo može govoriti o odnosu poverenja i efikasnosti najnižih nivoa policije, ali i o tome da su ispitanicima drugi mehanizmi nepoznati.

Kada pogledamo pojedinačne zemlje, vidimo da se kao institucije koje mogu da pomognu u sprečavanju korupcije ističu lokalna policija na Kosovu, mediji u Albaniji, Agencija za borbu protiv korupcije u Srbiji i Bosni i Hercegovini, kao i unutrašnja kontrola u Crnoj Gori (Grafikon 21).

GRAFIKON 21: NAJČEŠĆI IZBOR ZA PRIJAVLJIVANJE KORUPCIJE U POLICIJI (POJEDINAČNO)

P: Kome biste prvom sa ove liste prijavili slučaj korupcije u policiji? Kome još?

Za smanjenje korupcije potrebno je strogo kažnjavanje

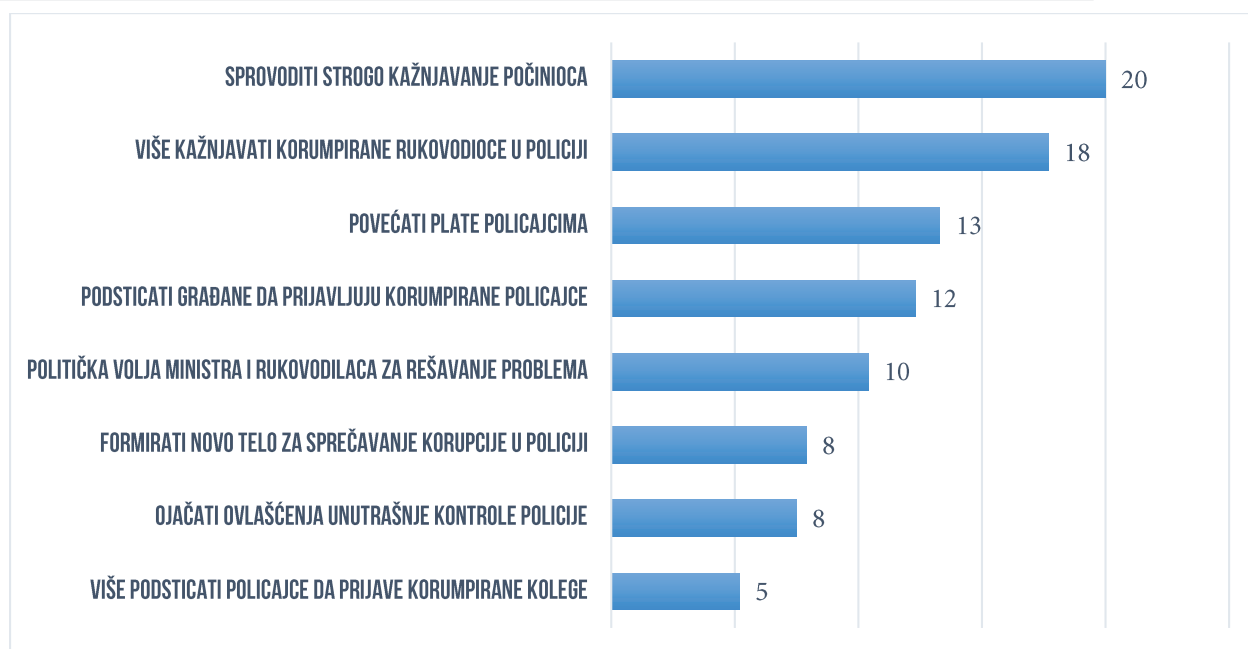
Prilikom odgovaranja na pitanje o tome koje bi mere najbolje sprečile korupciju u policiji, ispitanici su se uglavnom složili da bi to bile represivne mere – strože kažnjavanje učinilaca (20%) i kažnjavanje korumpiranih rukovodilaca (18%).

Tek zatim dolaze na red nerepresivne mere, poput povećanja plata policajaca (13%), motivisanja građana da prijavljuju korupciju (12%) i uspostavljanja političke volje da se problem reši (10%). Poslednji na listi jesu uspostavljanje novih tela za borbu protiv korupcije (8%) i jačanje unutrašnje kontrole policije (8%) (Grafikon 22).

Rezultati se pojedinačno neznatno razlikuju. Represivna rešenja poželjnija su u Srbiji, Albaniji i na Kosovu, dok su uloga medija, motivisanje da se prijavi korupcija i povećanje plata važniji za građane Crne Gore, BiH i Makedonije (Grafikon 23).

GRAFIKON 22: NAJPOTREBNIJE MERE ZA SMANJENJE KORUPCIJE NA ZAPADNOM BALKANU

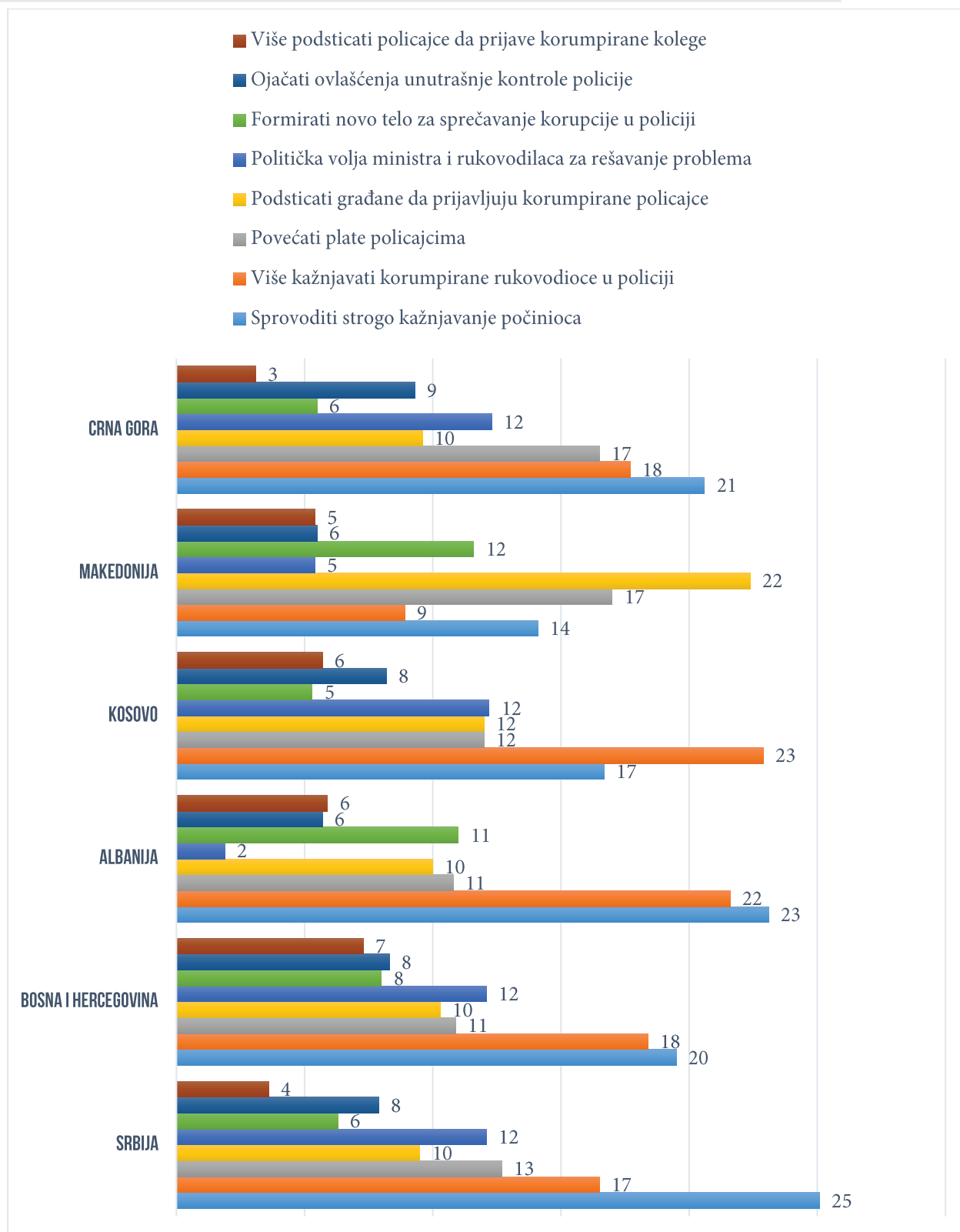
P: Ocenite, šta je po Vašem mišljenju, najpotrebnije za sprečavanje korupcije u policiji?

Kada je u pitanju sprečavanje korupcije, ispitanici na prvom mestu smatraju da su vlade odgovorne za borbu protiv korupcije (23%). Nakon toga dolaze unutrašnja kontrola (16%), ministar unutrašnjih poslova (13%) i Agencija za borbu protiv korupcije (10%). Ovi podaci pokazuju da građani doživljavaju korupciju kao problem koji je duboko povezan sa politikom i voljom da se on reši (vlada i ministar predstavljaju glavnu adresu za čak 36% ispitanika). Ulogu profesionalnih tela u sprečavanju korupcije, poput tužilaštva, izdvaja samo 6,5% građana (Grafikon 24). Ovo se ujedno može povezati i sa manjkom poverenja u ovu instituciju, koje je izraženo i u uvodnim pitanjima istraživanja.

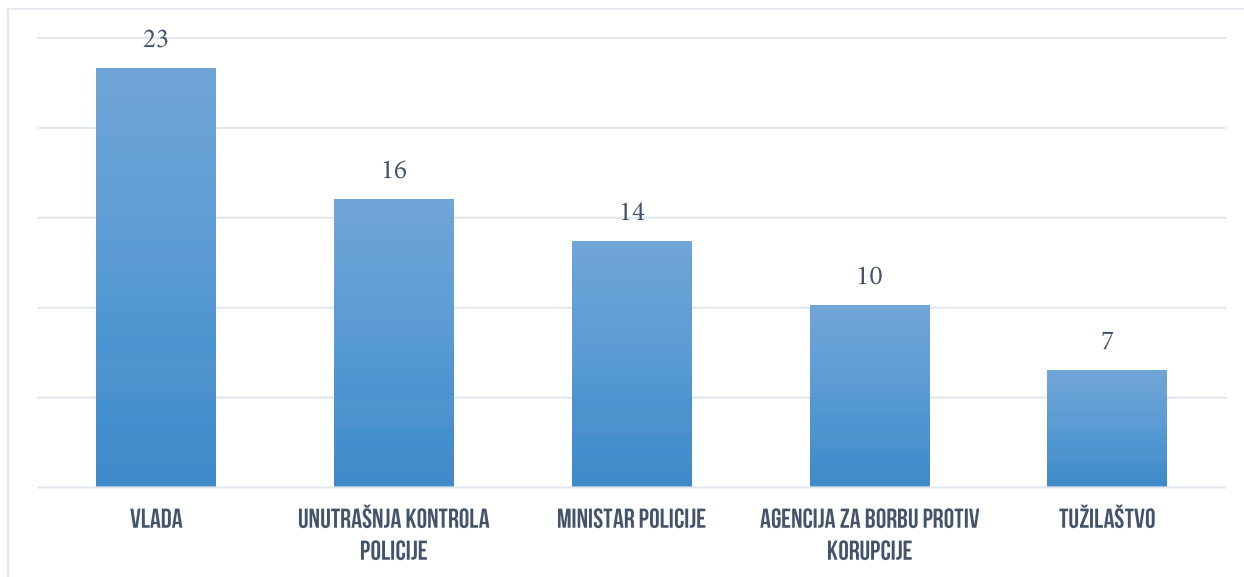
GRAFIKON 23: NAJPOTREBNIJE MERE ZA SMANJENJE KORUPCIJE NA ZAPADNOM BALKANU (POJEDINAČNO)

P: Ocenite, šta je po Vašem mišljenju, najpotrebnije za sprečavanje korupcije u policiji?

GRAFIKON 24: KO JE PREMA MIŠLJENJU GRAĐANA ZAPADNOG BALKANA ODGOVORAN ZA BORBU PROTIV KORUPCIJE U POLICIJI

P: Pogledate sledeći spisak institucija i recite mi, koja institucija bi pre svih drugih trebalo da se bori protiv korupcije u policiji.

Civilno društvo treba da učestvuje u borbi protiv korupcije

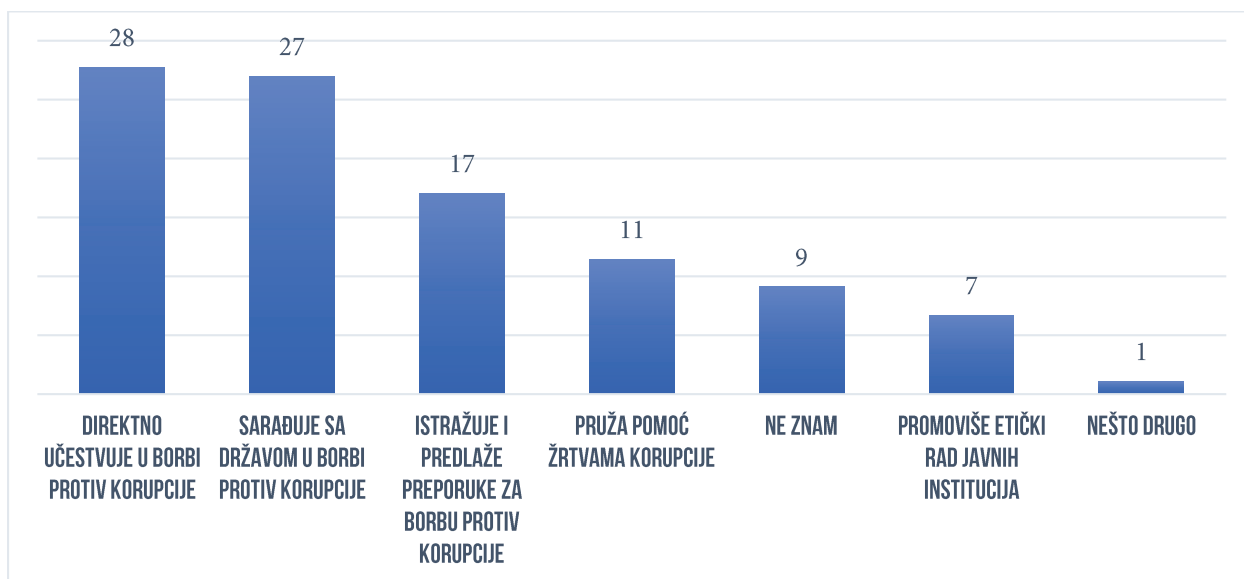
Ispitanici ulogu organizacija civilnog društva u borbi protiv korupcije vide na različite načine. Međutim, sudeći prema najbrojnim odgovorima, može se reći da građani očekuju da nevladine organizacije direktno učestvuju u borbi protiv korupcije (28%), da sarađuju sa državom u borbi protiv korupcije (27%), a tek zatim da istražuju i predlažu preporuke za borbu protiv korupcije (17%) i pruže pomoć žrtvama korupcije (11%) (Grafikon 25).

Ovakvi rezultati istraživanja govore da građani nevladine organizacije vide kao aktivne aktere u prevenciji, sprečavanju i otklanjanju posledica korupcije. Kako je najbrojniji odgovor bio da NVO treba direktno da se uključe u ovu borbu, utisak je da postoji i očekivanje da one budu nosilac onih aktivnosti za koje su zadužene državne institucije.

Ovakvi rezultati se gotovo u potpunosti poklapaju sa onim iz 2015. godine, uz nešto viši proekat podrške saradnji civilnog sektora sa državom na Kosovu (25% naspram prošlogodišnjih 16%) i u BiH (25% naspram prošlogodišnjih 15%).

GRAFIKON 25: ULOGA CIVILNOG DRUŠTVA U BORBI PROTIV KORUPCIJE

P: Ljudi imaju različita mišljenja o ulozi nevladinih organizacija u borbi protiv korupcije. Imajući to na umu, šta biste rekli, koju ulogu nevladine organizacije treba da igraju u borbi protiv korupcije?

METODOLOŠKI OKVIR

LOKACIJA	Albanija
METOD PRIKUPLJANJA PODATAKA	„Licem u lice” u domaćinstvu ispitanika
OKVIR UZORKA	Građani i građanke Albanije koji imaju 18 i više godina i koji su u vreme istraživanja stalno nastanjeni na teritoriji Albanije.
VELIČINA UZORKA	1000
TIP UZORKA	Troetafni slučajni reprezentativni stratifikovani uzorak
STRATIFIKACIJA	Izvršena prema regionu, tipu naselja, polu, starosti i nivou obrazovanja
UZORAČKA GREŠKA	±3,31%

LOKACIJA	Bosna i Hercegovina
METOD PRIKUPLJANJA PODATAKA	„Licem u lice” u domaćinstvu ispitanika
OKVIR UZORKA	Građani i građanke Bosne i Hercegovine koji imaju 18 i više godina i koji su u vrijeme istraživanja stalno nastanjeni na teritoriji Bosne i Hercegovine
VELIČINA UZORKA	1000
TIP UZORKA	Troetafni slučajni reprezentativni stratifikovani uzorak
STRATIFIKACIJA	Izvršena prema regionu, tipu naselja, polu, starosti i nivou obrazovanja
UZORAČKA GREŠKA	±3,31%

LOKACIJA	Crna Gora
METOD PRIKUPLJANJA PODATAKA	„Licem u lice” u domaćinstvu ispitanika
OKVIR UZORKA	Građani i građanke Crne Gore koji imaju 18 i više godina i koji su u vrijeme istraživanja stalno nastanjeni na teritoriji Crne Gore.
VELIČINA UZORKA	1000
TIP UZORKA	Troetafni slučajni reprezentativni stratifikovani uzorak
STRATIFIKACIJA	Izvršena prema regionu, tipu naselja, polu, starosti i nivou obrazovanja
UZORAČKA GREŠKA	±3,31%

LOKACIJA	Kosovo
METOD PRIKUPLJANJA PODATAKA	„Licem u lice” u domaćinstvu ispitanika
OKVIR UZORKA	Građani i građanke Kosova koji imaju 18 i više godina i koji su u vrijeme istraživanja stalno nastanjeni na teritoriji Kosova.
VELIČINA UZORKA	1000
TIP UZORKA	Troetafni slučajni reprezentativni stratifikovani uzorak
STRATIFIKACIJA	Izvršena prema regionu, tipu naselja, polu, starosti i nivou obrazovanja
UZORAČKA GREŠKA	±3,31%

LOKACIJA	Makedonija
METOD PRIKUPLJANJA PODATAKA	Kompjuterski podržano telefonsko istraživanje (CATI)
OKVIR UZORKA	Građani i građanke Makedonije koji imaju 18 i više godina i koji su u vrijeme istraživanja stalno nastanjeni na teritoriji Makedonije.
VELIČINA UZORKA	1000
TIP UZORKA	Troetafni slučajni reprezentativni stratifikovani uzorak
STRATIFIKACIJA	Izvršena prema regionu, tipu naselja, polu, starosti i nivou obrazovanja
UZORAČKA GREŠKA	±3,31%

LOKACIJA	Srbija
METOD PRIKUPLJANJA PODATAKA	„Licem u lice” u domaćinstvu ispitanika
OKVIR UZORKA	Građani i građanke Srbije koji imaju 18 i više godina i koji su u vrijeme istraživanja stalno nastanjeni na teritoriji Srbije.
VELIČINA UZORKA	1000
TIP UZORKA	Troetafni slučajni reprezentativni stratifikovani uzorak
STRATIFIKACIJA	Izvršena prema regionu, tipu naselja, polu, starosti i nivou obrazovanja
UZORAČKA GREŠKA	±3,31%

POINTPULSE

WESTERNBALKANS PULSE FOR POLICE INTEGRITY AND TRUST

WWW.POINTPULSE.NET

twitter.com/POINTPULSEnet

facebook.com/POINTPULSEnet/

CIVIL SOCIETY NETWORK DEDICATED TO
OVERSIGHT OF POLICE INTEGRITY.